

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 9

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

XX ASR 20 – 30-YILLARIDA SOVET HOKIMIYATINING IJTIMOY-IQTISODIY SOHADAGI QATAG‘ON SIYOSATI TARIXIDAN (SAMARQAND VILOYATI MISOLIDA)

Fayziyev Ramz Dilshod o‘g‘li

Mustaqil tadqiqotchi.

e-mail: fayziyevramz223@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-4382-7866>

Annotatsiya.

Mazkur maqolada XX asrning 20–30-yillarida sovet hokimiyatining Samarqand viloyatida amalga oshirgan ijtimoiy-iqtisodiy sohadagi qatag‘on siyosati va uning oqibatlari tahlil etilgan. Unda yer-suv islohotlari, quloqlashtirish, xususiy mulkni musodara qilish, mulkdorlar va ruhoniylarni “sinfiy dushman” sifatida ta’qib etish, hibsga olish hamda majburiy surgun qilish jarayonlari yoritilgan. Shuningdek, mazkur siyosatning aholi turmush darajasi, an’anaviy xo‘jalik tizimi va ijtimoiy tuzilmasiga ta’siri Samarqand viloyati misolida tarixiy ma’lumotlar asosida ochib berilgan.

Kalit so‘zlar: sovet hokimiyati, qatag‘on siyosati, ijtimoiy-iqtisodiy siyosat, quloqlashtirish, musodara, xususiy mulk, yer-suv islohoti, mulkdorlar, ruhoniylar, surgun, repressiya.

ИЗ ИСТОРИИ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЙ РЕПРЕССИВНОЙ ПОЛИТИКИ СОВЕТСКОЙ ВЛАСТИ В 20 – 30-Х ГОДАХ XX ВЕКА (НА ПРИМЕРЕ САМАРКАНДСКОЙ ОБЛАСТИ)

Файзиев Рамз Дилшод угли

Независимый исследователь.

Аннотация.

В статье анализируются репрессивная политика советской власти в социально-экономической сфере Самаркандской области в 20–30-е годы XX века и её последствия. Рассматриваются процессы проведения земельно-водных реформ, раскулачивания, конфискации частной собственности, преследования собственников и представителей духовенства как «классовых врагов», их арестов и принудительной ссылки. Кроме того, на основе исторических данных на примере Самаркандской области раскрывается влияние данной политики на уровень жизни населения, традиционную систему хозяйствования и социальную структуру общества.

Ключевые слова: советская власть, репрессивная политика, социально-экономическая политика, раскулачивание, конфискация, частная собственность, земельно-водная реформа, собственники, духовенство, ссылка, репрессии.

FROM THE HISTORY OF THE SOVIET GOVERNMENT’S SOCIO-ECONOMIC REPRESSIVE POLICY IN THE 1920S–1930S (ON THE EXAMPLE OF THE SAMARKAND REGION)

Fayziyev Ramz Dilshod o‘g‘li

Independent Researcher.

Abstract.

This article analyzes the repressive socio-economic policies implemented by the Soviet authorities in the Samarkand region during the 1920s and 1930s and their consequences. It examines land and water reforms, dekulakization, the confiscation of private property, the persecution of property owners and religious figures as “class enemies,” as well as arrests and forced exile. Based on historical evidence from the Samarkand region, the article also explores the impact of these policies on the population’s standard of living, the traditional economic system, and the social structure of society.

Keywords: Soviet authorities, repressive policy, socio-economic policy, dekulakization, confiscation, private property, land and water reform, property owners, clergy, exile, repression.

Kirish. Sovet hokimiyatining siyosiy va ma’naviy sohalarda olib borgan zo‘ravonlik siyosati ijtimoiy hamda iqtisodiy yo‘nalishlar bilan uzviy bog‘liq holda amalga oshirilgan. Ayniqsa, sovet mafkurasining asosini tashkil etgan “sinfiy kurash” konsepsiyasi siyosiy va ma’naviy sohalarda shakllanib, ijtimoiy hamda iqtisodiy tizimda yanada keskin va amaliy ko‘rinishda namoyon bo‘lgan. Ijtimoiy sohada ushbu siyosat mulkdorlar va ulamolarni “sinfiy dushman” sifatida yo‘q qilishga qaratilgan choralar hamda diniy qadriyatlarga qarshi yo‘naltirilgan ateistik siyosat orqali amalga oshirilgan. Iqtisodiy sohada esa bu jarayon xususiy mulkka qarshi keng ko‘lamli kurash, mulkdorlarni iqtisodiy asosdan mahrum etish va ularni tizimli ravishda ta’qib ostiga olish shaklida namoyon bo‘lgan. Sovet hokimiyati tomonidan asrlar davomida shakllangan xususiy mulk tizimi: yirik yer-suvlar, bog‘lar, dalalar, ishlab chiqarish korxonalari, banklar va

boshqa mulk obyektlari davlat tasarrufiga o'tkazilgan. Bu jarayonda mulk egalari "sinfiy dushman" sifatida e'lon qilinib, ular ustidan siyosiy va ijtimoiy bosim kuchaytirilgan.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Mustaqillik yillarida sovet davrida olib borilgan qatag'onlik siyosatini obyektivlik nuqtayi nazaridan o'rganishga katta e'tibor qaratildi. Shuningdek, O'zbekistonda sovet hokimiyatiga qarshi faoliyat olib borgan yashirin tashkilotlar faoliyati ham ilk bor o'z xolis bahosini ola boshladi. Xususan, bu tashkilotlarning maqsad va vazifalari, ularning yetakchilari hamda ayanchli qismati haqida ilgari maxfiy saqlangan ma'lumotlar asosida yangicha qarashlar ilgari surilgan tadqiqotlar yuzaga keldi [8; 178-b.].

Sovet hokimiyatining qatag'onlik siyosatiga xolisona baho berishda "O'zbekistonning yangi tarixi" nomli fundamental asar alohida ahamiyatlidir. Bu asarning "O'zbekiston sovet mustamlakachiligi davrida" deb nomlangan 2-kitobida sovet hokimiyati mustamlakachilik siyosatining asl mohiyati, milliy o'zlikni yo'q qilish borasida "yangi turmush" niqobi ostida amalga oshirilgan tadbirlar, o'lka xalqlari ustidan olib borilgan qatag'onlikning avj oldirilishi, uning oqibatlari aniq dalillar asosida yoritib berilganligi mazkur tadqiqotning qimmatini oshiradi.

Muammoni yoritishda xorijlik, o'sha davrda yashab o'tgan milliy ziyolilar xotiralaridan ham foydalanildi. Chunonchi, Ahmad Zakiy Validiy To'g'on xotiralarida sovet hokimiyatiga qarshi Turkistonda olib borilgan qurolli harakatning asl mohiyati, qo'rboshlar haqidagi ma'lumotlar katta ahamiyatga ega bo'lib, ularda Samarqand viloyatidagi qurolli harakat, ushbu qurolli kurashning asosiy sardorlari bo'lgan Ochilbek, Bahrombek, Hamroqulbek haqida, hatto Qoraqulbek, Niyozbek kabi mahalliy qo'rboshlar haqida muhim ma'lumotlar qayd etilgan. Ahmad Zakiy Validiy To'g'on xotiralarida butun Turkistonda, jumladan, Samarqand viloyatida bolsheviklarga qarshi olib borilgan qurolli harakatni haqqoniy oydinlashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Jadidchilikning yetakchilaridan biri bo'lgan Munavvar Qori Abdurashidxonov xotiralarida Samarqand viloyatida faoliyat yuritgan yashirin siyosiy tashkilot rahbarlaridan biri Salimxon Tillaxonov haqida qimmatli ma'lumotlar keltirilgan. Bundan tashqari, mustaqillik yillarida e'lon qilingan hujjatlar va materiallar to'plamlarida [9; 262-b.] sovet tuzumining qatag'on siyosati, quloqlashtirish va yashirin milliy tashkilotlar to'g'risida ko'plab yangi hujjatlar keltiriladi.

E'lon qilingan hujjatlar va materiallar orasida sobiq sovet davlati barham topgandan keyin ilgari maxfiy sanalgan hujjatlar, avvallari haqiqatni gapirishi taqiqlangan zamondoshlar xotiralarida asosida yuzaga kelgan hujjatlar va materiallar to'plamlari muhim ahamiyatga ega. Jumladan, "Shahidlar xotirasi" xayriya jamg'armasi tomonidan 2001-yilda nashr etilgan "Xalq xotirasi oldida bosh egamiz" deb nomlangan to'plamda qatag'on davrida qurbon bo'lgan vatandoshlar nomini tiklash bo'yicha Prezident, hukumatning farmon va qarorlari hamda o'sha mash'um davrda o'z yaqin kishilaridan ajralgan zamondoshlarning xotiralarida o'rin olgan bo'lib, o'sha davrda mustabid tuzum tomonidan amalga oshirilgan xunrezliklar haqida ma'lumot beruvchi muhim qo'llanma hisoblanadi.

Tadqiqotni amalga oshirishda tarixiy, konseptual, muammoviy-maqsadli, qiyosiy-tahliliy va mantiqiy yondashuv, amaliyot natijalarini tahlil etish metodlaridan foydalanildi.

MUHOKAMA

Markaziy Osiyoda 1925–1929-yillarda amalga oshirilgan yer-suv islohotlari jarayonida yirik mulkdorlar jiddiy talafotlarga uchragan [6; 291-b.]. Jumladan, Samarqand viloyatining Xo'jand uyezdida 415 ta xo'jalikdan yer mulklari tortib olingan. Samarqand uyezdining 22 volostida yirik va o'rta xo'jaliklarga tegishli yerlar musodara qilinganda yer-suv islohoti komissiyasi "Qo'shchi" ittifoqi bilan hamkorlikda ushbu xo'jaliklarga tegishli mehnat qurollari va chorva mollarini ham tortib olgan [7; 444-b.]. Bundan tashqari, VKP(b) Markaziy Qo'mitasining 1929-yil 27-iyundagi qaroriga muvofiq mulkdorlarga "quloq" va "yot unsur" degan siyosiy tamg'alar yopishtirilib, ular saylash va saylanish huquqidan mahrum etilgan. Shu bilan birga, ularning davlat boshqaruvi tizimida faoliyat yuritishi ham qat'iyan taqiqlangan [4; 51-b.]. Mazkur jarayonlar sovet hokimiyatining iqtisodiy siyosati faqat mulkni qayta taqsimlash bilan cheklanmaganini, balki jamiyatning ijtimoiy tuzilmasini tubdan o'zgartirish, an'anaviy xo'jalik tizimini yo'q qilish va yangi sinfiy tartibni shakllantirishga qaratilganini yaqqol ko'rsatadi.

NATIJALAR

O'zSSR Xalq Komissarlari Sovetining 1929-yil 3-avgustdagi qaroriga muvofiq, yollanma mehnatdan foydalangan dehqon xo'jaliklari, ruhoniylar (imom va mullalar), ishlab chiqarish vositalarini ijaraga berganlar, tegirmon, moyjuvoz kabi uskunalaridan foydalangan xo'jalik egalari hamda yiliga 600 so'mdan ortiq daromad topganlar "quloq" sifatida tasniflangan. Bu mezonlar nihoyatda keng talqin qilinib, amalda turli ijtimoiy qatlam vakillarini qamrab olish imkonini bergan [2; 100-b.]. Bu esa "quloqlashtirish" jarayoni bosqichma-bosqich kengaytirilib, dastlab boy qatlamlarga qaratilgan bo'lsa-da, keyinchalik o'rta hol va hatto kambag'al dehqonlarni ham qamrab olganini ko'rsatadi.

Asl mohiyatiga ko'ra, quloqlashtirish siyosati xususiy mulkni tugatish, mustaqil xo'jaliklarni yo'q qilish va ularning moddiy boyliklarini davlat ixtiyoriga o'tkazishga qaratilgan edi. Shu jarayonda nafaqat yer-suv, balki chorva mollari ham keng ko'lamda musodara qilindi. Masalan, 1931-yil 4-apreldagi maxfiy qarorga ko'ra, Narpay tumanidan 121 ming, Nurota tumanidan 106 ming, Xatirchidan 41 ming, Kattaqo'rg'ondan esa 29 900 dan ortiq qo'y tortib olish rejalashtirilgan. Bu kabi rejalarining mavjudligi iqtisodiy siyosatning majburiy va zo'ravonlikka asoslangan xarakterini yaqqol namoyon etadi [1; 77-b.]. Bunday sharoitda o'ziga to'q chorvadorlar chorva mollarini yashirish yoki majburan so'yishga o'tganlar. Ayrim mulkdorlar esa mol-mulklarini davlat tomonidan musodara qilinishidan oldin bozorlarda arzon narxlarda sotishga majbur bo'lganlar. O'sha davr ijtimoiy kayfiyatini ifodalovchi "sotmasang, baribir tortib olishadi" [6; 291-b.] degan fikrlarning keng tarqalishi aholi orasida iqtisodiy bosim va ishonchsizlik muhitining kuchayganidan dalolat beradi.

Ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, quloqlashtirish siyosati faqat iqtisodiy choralar bilan cheklanib qolmagan, balki keng ko'lamli qatag'on siyosati sifatida amalga oshirilgan. Ayniqsa, Miton tumanida ish hayvonlarini ommaviy sotish

holatlarining avj olishi aholining davlat siyosatiga nisbatan noroziligi va o'z mulkini saqlab qolishga bo'lgan urinishlarini yaqqol ifodalaydi. Biroq bunday harakatlar "tashviqot" sifatida baholanib, ishtirokchilar hibsga olinib, jinoiy javobgarlikka tortilgan. Hukumat tomonidan "quloq" qilinishi lozim bo'lgan xo'jaliklar soni oldindan belgilab qo'yilgani esa bu jarayonning sun'iy va rejalashtirilgan yo'nalishga ega bo'lganini ko'rsatadi. Rejani bajarish jarayonida esa ko'plab adolatsizliklar sodir etilgan. Jumladan, "boyning o'g'li", "qozining o'g'li", "ilgari choyxona egasi bo'lgan" yoki "bir necha yil oldin yollanma ishchi ishlatgan" kabi noaniq ayblovlar asosida ko'plab kishilar jazoga tortilgan.

Bu siyosat insoniy fojialarga ham sabab bo'lgan. Masalan, Ishtixon tumani Saroy qishlog'ida yashagan Musallam Ikromovning xotiralariga ko'ra, uning otasi Ikromboy saxovatli va obro'li mulkdor bo'lishiga qaramay, quloqlashtirish siyosati natijasida barcha mol-mulkidan mahrum etilgan [5; 78-b.].

Birlashgan davlat siyosiy boshqarmasi (O'PIY) ma'lumotlariga ko'ra, 1930-yil 14-may holatida Samarqand okrugining ayrim tumanlarida yuzlab xo'jaliklardan katta miqdordagi mol-mulk musodara qilingan. Masalan:

Ikromov (Pastdarg'om) tumanida 126 xo'jalikdan 50 ming so'mdan ortiq mol-mulk;

Yangiqo'rg'on tumanida 61 xo'jalikdan 65 ming so'mdan ortiq mulk;

Mirzacho'l tumanida esa 143 xo'jalik mulki tortib olingan [6; 236–237-b.].

1930-yilning 1-fevralidan 17-martigacha Samarqand viloyatidan hammasi bo'lib 127 kishi hibsga olingan. Shulardan boy va mulkdorlar 81 nafar, ruhoniylar 10 nafar, o'rta hollar 23 nafar, kambag'allar 13 nafarni tashkil etadi.

1931-yilda chorvador hududlarda musodara siyosati yanada kuchaygan. Xatirchi tumanida 27 xo'jalikdan 2 100 bosh qorako'l va 5 117 bosh bo'rdoqi qo'y musodara qilindi [1; 15-b.]. Bu jarayon nafaqat iqtisodiy tizimni izdan chiqargan, balki aholining turmush darajasiga ham jiddiy zarba bergan. Ma'lumotlardan sovet hokimiyatining quloqlashtirish va musodara siyosati yanada keskin va tizimli tus olgani yaqqol ko'rinadi. Jumladan, Narpay tumanida 50 ta xo'jalik mulki musodara qilinib, ulardan jami 2 990 bosh chorva mollari tortib olingani bu siyosatning keng ko'lamda amalga oshirilganidan dalolat beradi [1; 423-b.].

Partiya va davlat organlari tomonidan belgilangan rejalarni bajarish maqsadida chorvador xo'jaliklardan "me'yordan ortiq" deb baholanib, aslida zarur bo'lgan chorva mollari ham tortib olingan [1; 737-b.]. Masalan, Kattaqo'rg'on tumanida shu kabi usullar qo'llanib, jami 6 555 bosh chorva mollari musodara qilingan. Shuningdek, Nurota tumanida 20 ta boy xo'jalikdan 1 000 bosh qorako'l qo'ylari, Narpay tumanida 27 ta xo'jalikdan 4 698 bosh qorako'l qo'yi, 10 bosh tuya, 99 bosh echki va 8 bosh eshak tortib olingan [6; 445–452-b.]. Samarqand tumanida esa 250 ta xo'jalik to'liq mulkdan mahrum etilgan. Chorva mollari yashirganlar sudga berilar edi [1; 16-b.].

Bu jarayonlar sovet hokimiyatining rasmiy shiorlari — "xalq farovonligini oshirish" va "ijtimoiy tenglikni ta'minlash" kabi g'oyalar bilan amaliy siyosati o'rtasida keskin ziddiyat mavjud bo'lganini ko'rsatadi. Amalda esa aholi o'zining so'nggi moddiy resurslaridan — chorvasi va yeridan ham mahrum etilgan.

Keltirilgan ma'lumotlar shuni yaqqol ko'rsatadiki, sovet hokimiyatining quloqlashtirish siyosati faqat iqtisodiy bosim bilan cheklanmay, balki keng ko'lamli tajovuzkor choralar orqali amalga oshirilgan. Jumladan, mulkdorlar va ruhoniylar "sinfiy dushman" sifatida nafaqat mol-mulkidan mahrum etilgan, balki ommaviy tarzda hibsga olinib, jinoiy javobgarlikka tortilgan.

Masalan, Samarqand viloyatining Oqdaryo tumanida 30 nafar mulkdor hibsga olingan bo'lib, ular orasida Qori Zokir, Hamidboyev, Abdurahob Azimov, Usan Iralov, Juraqul Qayumov kabi shaxslar bo'lgan. Ular 1930-yil 22-martda Birlashgan davlat siyosiy boshqarmasi (O'PIY) tomonidan sovet hokimiyatiga qarshi chiqishda ayblanib, jazoga tortilgan va ularning barcha mol-mulki musodara qilingan [5; 80-b.]. Bu holat sovet hokimiyatining mulkdor va ruhoniylar qatlamni tizimli ravishda yo'q qilishni maqsad qilganini tasdiqlaydi.

Mol-mulki tortib olingan va "quloq" deb e'lon qilingan shaxslar maxsus posyolkalarga majburan ko'chirilgan [6; 268–269-b.]. Samarqand viloyatining Kattaqo'rg'on va Samarqand tumanlarida tashkil etilgan bunday posyolkalarda yashash sharoitlari nihoyatda og'ir bo'lgan. Masalan, Samarqand tumaniga respublikaning turli hududlaridan 275 ta xo'jalik (1 025 kishi) surgun qilingan. "Qo'shtongli" hududidagi posyolkada esa 92 xo'jalik (387 kishi) qamishdan qurilgan chaylalarda yashashga majbur bo'lgan [6; 137-b.]. Oqdaryo tumanidagi Saydon qishlog'i yaqinidagi posyolkada ham shunday og'ir ahvol kuzatilgan. Bu yerda yashovchilar minimal xo'jalik vositalari bilan kun kechirishgan: butun posyolkada atigi bir nechta ish hayvonlari va juda kam miqdordagi mehnat qurollari mavjud bo'lgani esa ularning iqtisodiy jihatdan mustaqil yashash imkoniyatini deyarli yo'qqa chiqargan. Butun bir posyolkada atigi 5 ta ot, 3 ta buqa, 6 ta eshak, 4 ta omoch, 1 ta plug, 2 ta mola, 1 ta barona, 25 ta ketmon, 3 ta o'roq mavjud edi [6; 305-b.].

Ikromov tumanida ham bir nechta shunday posyolkalar mavjud bo'lib, u yerda yashovchilar qamish chaylalarda istiqomat qilgan va ko'pincha qo'shni qishloq aholisi yordamiga tayanishga majbur bo'lgan. Bu posyolkalar komendantlar tomonidan nazorat qilingan bo'lsa-da, u yerdagi yashash sharoitlarining nihoyatda og'irligi qochish holatlarining davom etishiga sabab bo'lgan. Og'ir sharoit tufayli ushbu tumandagi posyolkalardan 162 kishi qochib ketgan. Samarqand viloyatidagi "quloq" posyolkalari nafaqat mahalliy aholi, balki butun O'zbekiston hududidan majburan ko'chirilgan mulkdor va ruhoniylar uchun umumiy surgun maskaniga aylangan. Masalan, faqat Narpay tumanining o'ziga Andijon, Namangan, Toshkent va Marg'ilon kabi hududlardan yuzlab xo'jaliklar surgun qilingan bo'lib, umumiy hisobda 500 ga yaqin xo'jalik joylashtirilgan [6; 318-b.]. Surgun qilinganlar nihoyatda og'ir sharoitda yashashga majbur bo'lgan. Ular dastlab Birlashgan davlat siyosiy boshqarmasi (O'PIY), keyinchalik esa Ichki ishlar xalq komissarligi (HKBQ) tomonidan doimiy nazorat ostida saqlangan. Oziq-ovqat tanqisligi, tibbiy xizmatning deyarli yo'qligi, doimiy tahqir va zo'ravonliklar natijasida ko'plab surgun qilinganlar mehnat qobiliyatini yo'qotib, turli kasalliklar oqibatida vafot etgan. Tirik qolganlar esa og'ir ruhiy va jismoniy bosim ostida yashashga majbur qilingan [3; 54-b.].

E'tiborli jihati shundaki, surgundan qaytgan shaxslar ham doimiy shubha ostida qolgan. Ularning ayrimlari qayta-
Tarix, Falsafa, Sotsiologiya, Siyosat

qayta qatag'onga uchragan. Samarqand viloyatining turli tumanlaridan keltirilgan misollar (Ziyodmaxsum, Ergash Mamatqulov, Abuhakim Xudoyqulov va boshqalar) bu jarayonning tizimli xarakterga ega bo'lganini tasdiqlaydi [5; 82-b.].

1937-yilda butun O'zbekiston bo'yicha "quloq", mulkdor, savdogar va ruhoniylar qatlamiga mansublikda ayblanib, 60 mingga yaqin kishi qatag'on etilgan [3; 54-b.].

XULOSA

Xulosa qilish mumkinki, XX asrning 20–30-yillarida sovet hokimiyati tomonidan amalga oshirilgan siyosat jamiyatning siyosiy, ma'naviy, ijtimoiy va iqtisodiy sohalarini o'zaro uzviy bog'liq holda qamrab olgan kompleks repressiv tizim sifatida namoyon bo'ldi. Ushbu siyosatning nazariy asosi sifatida ilgari surilgan "sinfiy kurash" konsepsiyasi amalda jamiyatni keskin ijtimoiy qatlamlarga ajratish, muayyan guruhlarini "sinfiy dushman" sifatida yo'q qilish tizimiga aylandi. Natijada siyosiy zo'ravonlik va mafkuraviy bosim iqtisodiy choralar bilan uyg'unlashib, keng ko'lamli qatag'on siyosatini yuzaga keltirdi.

Ijtimoiy va ma'naviy sohalarida ushbu siyosat, avvalo, mulkdorlar va ruhoniylarni jamiyatdan siqib chiqarish, ularni ijtimoiy jihatdan yakkalesh hamda diniy qadriyatlarini cheklash orqali amalga oshirildi. Ateistik siyosat doirasida asrlar davomida shakllangan diniy va milliy an'analar buzilib, jamiyat ongiga kommunistik mafkura singdirildi. Bu esa jamiyatning ma'naviy asoslariga jiddiy zarba berib, ijtimoiy barqarorlikning izdan chiqishiga olib keldi.

Iqtisodiy sohada esa sovet hokimiyati xususiy mulkni tugatish, mustaqil xo'jalik yuritish tizimini yo'q qilish hamda iqtisodiy resurslarni davlat ixtiyoriga to'liq o'tkazish siyosatini amalga oshirdi. Yer-suv islohotlari, quloqlashtirish va musodara kompaniyalari orqali yirik, o'rta va hatto kambag'al dehqon xo'jaliklari ham iqtisodiy asosdan mahrum etildi. "Quloq" xo'jaliklarini aniqlash mezonlarining keng va noaniq talqin qilinishi esa turli ijtimoiy qatlam vakillarining ommaviy ravishda qatag'on qilinishiga olib keldi. Sovet hokimiyatining mazkur siyosati jamiyatning an'anaviy ijtimoiy tuzilmasini izdan chiqargan, iqtisodiy tizimini tanazzulga yetaklagan hamda ma'naviy qadriyatlarini chuqur inqirozga olib kelgan. Qatag'onlar natijasida nafaqat alohida shaxslar, balki butun ijtimoiy qatlamlar va oilalar jabr ko'rdi. Bu jarayonlar sovet totalitar tizimining mohiyatini, uning zo'ravonlik va majburlashga asoslangan boshqaruv uslubini yaqqol namoyon etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

- 1.O'zMA. 837-jamg'arma, 26-ro'yxat, 340-yig'ma jild.
- 2.O'zMA. 837-jamg'arma, 8-ro'yxat, 311-yig'ma jild.
3. Алимова Д. А., Голованов А. А. *Узбекистан в 1917–1990 годы: противоборство идей и идеологий*. – Ташкент: Институт истории Академии наук Республики Узбекистан, 2002. – 80 с. – URL: <https://books.google.com/books?id=2pgyAAAAMAAJ> Google Books
4. Ивницкий Н. А. *Классовая борьба в деревне и ликвидация кулачества как класса (1929–1932 гг.)*. – Москва: Наука, 1972. – 360 с. – URL: <https://iriran.ru/publications/3382> Институт российской истории РАН
5. Тоиров А. Э. *Ўзбекистонда Совет ҳокимиятининг қатағон сиёсати (1918–1938 йй.)*: тарих фанлари номзоди ... дисс. – Самарқанд, 2007. – 151 б.
URL: ochiq ishonchli katalog yozuvi aniqlanmadi.
6. *Трагедия среднеазиатского кишлака: коллективизация, раскулачивание, ссылка. 1929–1955 гг.: документы и материалы*. – Т. 1 / сост. Р. Т. Шамсутдинов, Б. Расулов; под ред. Д. А. Алимовой. – Ташкент: Шарк, 2006. – 655, [1] с. – URL: https://rusneb.ru/catalog/000200_000018_RU_NLR_bibl_1228002/ Русская национальная библиотека
7. *Туркестан в начале XX века: к истории истоков национальной независимости* / Р. М. Абдуллаев, С. С. Агзамходжаев, И. А. Алимов и др. – Ташкент: Шарк, 2000. – 672 с. – URL: <https://library.tdau.uz/uz/books/8757> ТДИУ Кутубхонаси
8. Убайдуллаев Ў. Қ. *Ўзбекистонда 20–30-йилларда мустабид тузумга қарши миллий мухолифат ҳаракати (маҳаллий зиёлилар фаолияти мисолида)*: тарих фанлари номзоди ... дисс. – Андижон: Захириддин Муҳаммад Бобур номидаги Андижон давлат университети, 2004. – 178 б. – URL: <https://test.adu.uz/oqituvchilar/433> Adu
9. *Репрессия. 1937–1938 гг.: документы и материалы*. – Вып. 1 / сост. Р. Шамсутдинов, Н. Каримов, Э. Юсупов. – Ташкент: Шарк, 2005. – 288 с. – URL: <https://inlibrary.uz/index.php/autoabstract/article/view/71179>